

РЕЦЕНЗІЇ

О. І. Кулинич*

АКТУАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Розбудова загальнодержавної системи оподаткування, зорієнтованої на ринкові методи формування централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів, викликає потребу в дослідженні окремої підсистеми, сформованої із податків та податкових зборів (обов'язкових платежів), які мають особливості в обчисленні та сплачуються сільськогосподарськими товаровиробниками. Останнє є особливо важливим. Однак за відсутності спеціальної літератури дане питання й надалі залишається недостатньо дослідженим, чим значно применшується роль сільськогосподарських підприємств у формуванні доходів держави. Саме тому монографія “Система оподаткування у сільському господарстві України: теорія, методологія та практика”¹, яка нещодавно побачила світ, є позитивною прикметою вітчизняного сьогодення й намаганням українських науковців задовольнити потреби освіченої аудиторії та донести до широкого загалу основні проблеми в оподаткуванні сільгоспвиробників, виокремити специфічні йому особливості й довести читачеві, що сільське господарство завжди перебувало у центрі уваги фіскальних органів та сплачувало податки на постійній основі, навіть в умовах занепаду грошової системи.

У сукупності вищенаведене обґрунтування й дає підстави автору монографії виокремити у загальнодержавній системі оподаткування окрему підсистему, властиву для платників, які здійснюють свою діяльність у сільському господарстві. Однак її формування та визнання, як твердить автор у вступі (с. 10), це складний і неоднозначний процес, який характеризується, з одного боку, зменшенням кількості платежів для аграрних підприємств, а з іншого — їхнім збільшенням та безперспективними інсайтними змінами податків і зборів у сільському господарстві, складністю їх адміністрування, нерівномірністю податкового навантаження серед аграрних підприємств сільськогосподарської галузі з різною спеціалізацією, що стає причиною порушення основних податкових принципів, законодавчо затверджених у нашій державі. Безперечно, з такою позицією дослідника можна погодитись, оскільки у монографії є достатньо теоретичних обґрунтувань й аналітичних даних, які підтверджують вищенаведену думку.

Варто відзначити структурну побудову монографії, яка складається з п'яти розділів і дев'ятнадцяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та 7 додатків, які містять схеми, графіки, таблиці, за допомогою яких автор ілюстративно обґрунтовує результати проведеного дослідження, посилається на літературні джерела та наводить власні гіпотези й графічні матеріали. До основних з них слід віднести схему ретроспективного становлення національних принципів оподаткування в Україні, сформовану схему авторської класифікації

© Кулинич О. І., 2008

* завідувач кафедри математики, статистики та інформаційних технологій Хмельницького університету управління та права, доктор економічних наук, професор

¹ Синчак В. П. Система оподаткування у сільському господарстві України: теорія, методологія та практика: Монографія. — Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2008. — 476 с.

принципів оподаткування та розроблені схеми сукупності податків, властивих для різних етапів становлення та функціонування системи оподаткування у сільському господарстві. Такий авторський підхід до дослідження системи оподаткування у сільському господарстві ще більше виокремлює специфічні її особливості та дозволяє розглядати її як окрему фінансову категорію.

Звертає на себе увагу й те, що кожен розділ та підрозділ монографії викладено послідовно відповідно до поставленого завдання, яке зазначається у вступі (с. 11-12). Теоретичною основою монографічного дослідження, що відображено у першому розділі “Теоретико-методологічні засади системи оподаткування у сільському господарстві”, стала методологічна та концептуальна база, сформульована в процесі аналізу наукової спадщини відомих зарубіжних та вітчизняних економістів. На основі глибокого аналізу у цьому розділі обґрунтовується поняття та розкривається сутність системи оподаткування у сільському господарстві України, розмежовуються дефініції податку і податкового збору, пропонується уніфікована класифікація податкових принципів, що вказує на достатньо високий рівень наукового пізнання цієї фінансової категорії.

Слід зазначити, що у монографії автор науково-методично підійшов до дослідження економічної думки, що знайшло своє відображення у другому розділі “Об’єктивні основи розвитку наукової думки в оподаткуванні”. В цьому розділі заслуговують на увагу результати дослідження, що стосуються розвитку ідей меркантилістів і фізіократів, здобутки яких у вітчизняній літературі, зокрема щодо підходів до питань оподаткування є недостатньо вивченими. При цьому у монографії спостерігається спроба повернути увагу читача до того, що положення, які розроблялись іншими економічними школами, мають завдячувати саме цим ідеям за допомогою яких відбулась реалізація класичних положень, принципів і правил в оподаткуванні у працях класиків політичної економії. У роботі всебічно аналізуються підходи прихильників маржиналізму до проблем оподаткування, кейнсіанства, теорії раціональних очікувань та економіки, зорієнтованої на пропозицію. Розглядаючи їх з точки зору західної фінансової науки, автор намагається пов’язати її розвиток із формуванням системи оподаткування, акцентуючи свою увагу на проблемах обкладання, характерних для сільського господарства, чим ще більше підтверджується необхідність виокремлення окремої підсистеми з властивими їй податками та зборами.

Не менш цікавим є третій розділ “Становлення системи оподаткування у сільському господарстві України”, в якому здійснено ретроспективний моніторинг становлення системи оподаткування у сільському господарстві в контексті вітчизняного досвіду. На основі історичного та порівняльного аналізу автор обґрунтував доцільність виокремлення дев’яти етапів становлення системи оподаткування у сільському господарстві, дослідив на кожному з них властиві їм недоліки, узагальнив закономірності та тенденції, що сформувались під час цього процесу.

Достатньо високий рівень дослідження спостерігається і в інших розділах книги. Це стосується, зокрема, й четвертого розділу, в якому належним чином проведено оцінку системи оподаткування у сільському господарстві України в кінці ХХ та на початку ХХІ ст., а також її основних елементів. Виявлено основні переваги та недоліки фіксованого сільськогосподарського податку, встановлено тенденції змін у відшкодуванні ПДВ, визначено необхідність продовження спеціального податкового режиму в непрямому оподаткуванні та застосування альтернативних систем оподаткування.

Не менш високий науковий підхід простежується у п’ятому розділі монографії “Методологічні проблеми та напрями удосконалення системи оподаткування у сільському господарстві України”, в якому визначено основні шляхи та розроблено заходи з удосконалення системи оподаткування у сільському господарстві України. У даному розділі значна увага зосереджена не лише на методологічних та методичних вадах системи оподаткування, але й недосконалості законодавства, нормативних актів, які не враховують особливостей аграрного виробництва при розподілі та перерозподілі фінансових ресурсів. Для вирішення даних проблем автором пропонується розроблені ним заходи, які обґрунтовуються на основі проведеного дослідження.

Оцінюючи монографічне видання в цілому як результат важливого дослідження, необхідно відзначити, що його результати свідчать про вагомий внесок у розв’язання складних проблем у системі оподаткування і, зокрема, у сільському господарстві. Теоретичний матеріал викладено якісно, висновки та пропозиції автора обґрунтовані, аналітичні дані цікаві та співставні. З цих міркувань рецензована монографія буде корисною для науковців, науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів економічних спеціальностей, фахівців податкової служби та широкого читацького загалу.